

Chléb a sůl

Režie	Damian Kocur
Rok výroby	2022
Země	Polsko
Jazyk	polsky, anglicky, titulky české
Nosiče	DCP, MP4
Přístupnost	od 12 let
Stopáž	99 min.
Žánr	Romantický, drama, mysteriózní
Trailer	naleznete na www.artcamfilms.cz a na Youtube

Metodické materiály zpracoval: MgA. Jiří Forejt, Ph.D.

[přehrát](#)

Polský film *Chléb a sůl* je vhodný pro filmově-výchovnou práci se školními kolektivy hned z několika důvodů. V první řadě zajímavým způsobem tematizuje různé formy migrace, a nabízí tak různé pohledy na tuto problematiku. Ve filmu vidíme arabské migranty v prostředí polského sídliště, nicméně film popisuje také životní příběhy Poláků, kteří ekonomicky migrují do zahraničí. Snímek je generační zpověď „ztracené generace“ mladých Poláků, kteří své dětství a dospívání prožili na maloměstském sídlišti, a ti, kdo se rozhodnou zůstat, jako by se předem odsuzovali k neúspěchu. Film může být vstupní branou do dalších témat, např. „hudba jako součást životního stylu“, protože právě prostřednictvím street rapu, ale i klasické hudby, jsou charakterizovány jednotlivé postavy. Film uspěl na prestižním filmovém festivalu v Benátkách, snad také díky tomu, že filmaři pracují výrazně a přitom minimalisticky s výrazovými prostředky filmu, a proto umožňují názornou ilustraci takových postupů před studenty.

Anotace

Líné léto na rozpáleném polském sídlišti, kde se dá jen bezcílně poflakovat, popíjet a posedávat u prodejny kebabu... Pro Tymoteusza je tohle všechno už jenom vzpomínka, kterou si přijíždí oživit o prázdninách. Před sebou má vidinu hvězdné kariéry klavírního virtuóze a slavné koncertní síně po celém světě. Doma ho čeká lehce odtažitá matka, mladší bratr a kamarádi z mokré čtvrti, s nimiž musí zabít vlekoucí se čas léta. Pod panelovým ambientem pitek, drog, flirtů a rasistických provokací se ale pomalu rozeznívá temný tón, který věští blížící se tragédii. *Chléb a sůl* je suverénní debut Damiana Kocura, který připomíná přesně zahraniční filmovou partituru. Jedná se o úspornou, přitom pronikavou generační výpověď i drama o tom, jaké je to, vrátit se domů a být tam sám sobě cizincem.

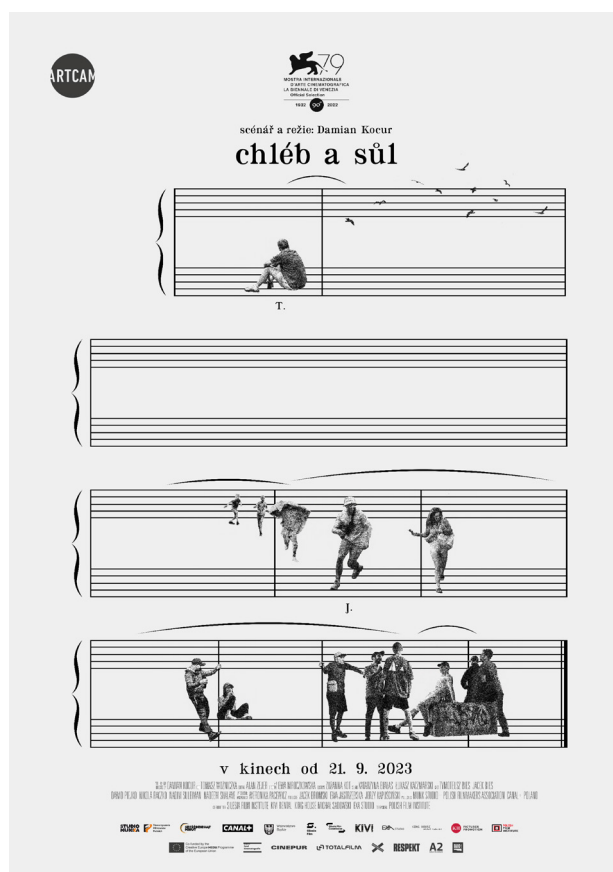
Režisér Damian Kocur

Damian Kocur je režisér, scenárista a kameraman. Vystudoval Filmovou školu Krzysztofa Kieslowského v Katovicích a Filmovou školu v Lodži. Jeho celovečerní debut *Chléb a sůl* měl premiéru na MFF v Benátkách v sekci Horizonty, kde získal zvláštní cenu poroty. Natočil několik krátkých filmů, z nichž *Ještě je den (Dalej jest dzień)* získal cenu za nejlepší krátký film na MFF v Terstu, Clermont-Ferrandu a v Krakově. Film byl také zařazen do výběru 16 evropských filmů usilujících o nominaci na Oscara a je jedním z jedenácti snímků z celého světa, které byly v uplynulém roce prezentovány v muzeu MoMA v New Yorku.

Před projekcí

Práce s filmovým plakátem může být ideální přípravou na divácký zážitek. Studenti totiž mohou konfrontovat svá očekávání se skutečností ve filmu. V přípravné aktivitě nejde o to, aby studenti „uhádli správné řešení“. Plakát může v každém vyvolávat jiné emoce. Cílem této aktivity je tedy otevřená diskuze. Samozřejmě je možné rozklíčovat některé metafory, jako např. notová osnova coby pozadí, které odráží roli hudby ve filmovém příběhu.

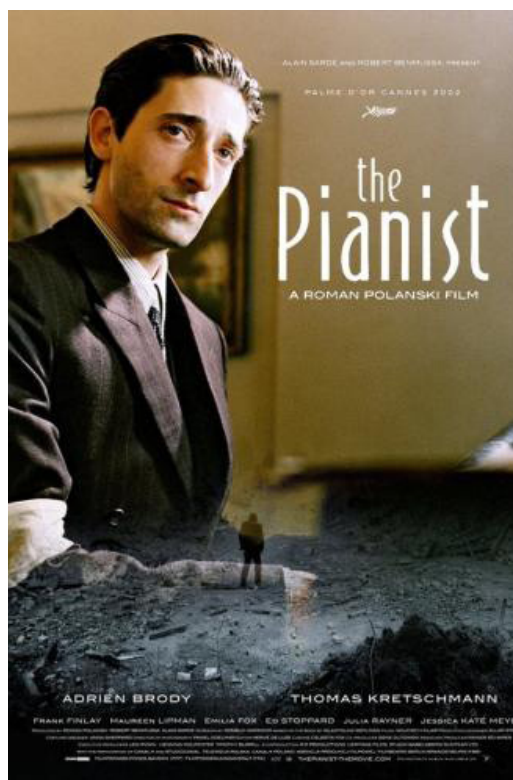

Poláci milují hudbu

V celém filmu bude hrát zásadní roli hudba. Budou se zde potkávat zdánlivě nesourodé světy. Klasická hudba a street rap. **Fryderyk Chopin** (1810–1849) byl hudební skladatel a klavírní virtuos polského původu. Na klavír začal hrát v pěti letech, záhy začal skládat první vlastní skladby. V období romantismu zcela proměnil některé hudební formy a sám přišel s novými. Poláci jsou na Chopinův odkaz patřičně hrdí, což dokazuje i existence Chopinovy mezinárodní klavírní soutěže, která se ve Varšavě pořádá od roku 1927 a patří k nejprestižnějším interpretačním soutěžím na světě. Mimochodem, představitel hlavní role filmu *Chléb a sůl* tuto klavírní soutěž (v reálném životě) sám vyhrál.

To, že Poláci milují klavírní mistrovství, dokázal i Roman Polanski ve slavném filmu *Pianista* (2002), ve kterém americký herec Adrien Brody ztvárnil příběh polského klavírního virtuosa židovského původu, který se za druhé světové války skrývá před nacisty.

Fryderyk Chopin (1849) / filmový plakát k filmu Pianista (2002)

Následuje poslechová ukážka, která může interaktivní formou připravit studenty na divácký zážitek, jelikož oba hudební styly mají ve filmu nezastupitelnou roli.

Chopinova klavírní skladba Nokturno
(227 mil. zhlédnutí na YouTube)

Rapová skladba Szaman od rapera Palucha
(116 mil. zhlédnutí na YouTube)

Po projekci: hranice mezi dokumentárním filmem a fikcí

Karel Vachek, významný český autorský filmař a dlouholetý pedagog FAMU, mezi svými studenty dlouhodobě prezentoval názor, že dělení filmu na jednotlivé druhy (hraný, dokumentární, animovaný, experimentální) je nesmysl, protože film je pouze jeden. Jednotlivé filmy se podle Vachka odlišují pouze způsobem práce s výrazovými prostředky. To dobře dokazuje právě film *Chléb a sůl*, jelikož svým výrazovým ukotvením čerpá z velké části z oblasti dokumentární tvorby, i když se jedná o hrané drama. Kde leží hranice mezi hraným a dokumentárním filmem? Následující cvičení může být výjimečnou příležitostí k tomu, aby studenti nabourali své předsudky o dokumentárních filmech, které často zaměňují s reportáží, a naopak, že hraný film může velmi autenticky a bezprostředně reflektovat realitu – nemusí být za každou cenou pouhým únikem z ní.

Z PRACOVNÍHO LISTU PRO STUDENTY:

Hlavními postavami jsou bratři Tymoteusz a Jacek. Zajímavé je, že jsou oba bratry i v reálném životě a ve filmu nesou svá skutečná jména. Tymoteusz je dokonce opravdový klavírní virtuos. I zbylé herecké obsazení je poskládáno z neherců, kteří do jisté míry hrají sami sebe. Inspirací pro filmový příběh byla tragická událost, která se v jednom polském městě skutečně odehrála. Nabízí se tedy otázka, do jaké míry sledujeme fikční vymyšlený příběh, na který jsme zvyklí z většiny hraných filmů, a do jaké míry rekonstrukci skutečných událostí, ve které vystupují reální lidé.

Diskutujte: Je pro vás film více hraným filmem, a nebo dokumentem? Vysvětlete svým spolužákům, proč to tak vnímáte.

K diskuzi by nám mohlo pomoci několik pojmů. Pečlivě si prohlédněte slovní spojení v bublinách a zamyslete se, jestli se podle vás týkají hraných filmů, nebo dokumentů.

Skutečná událost

Prostředí
reálného sídliště

Točí se podle scénáře

Postavy odříkávají
repliky ze scénáře

Postavy hrají sami sebe

Postavy ve scéně
improvizují

Jaké jsou hlavní postavy?

Následující cvičení opět nemá žádné správné řešení. Jeho podstatou je motivace studentů k vyjádření vlastního názoru a pocitů. Jak vnímali oba titulní protagonisty? S kým se identifikovali více, s kým méně? Jaké jsou výrazné povahové rysy každé postav? Jaký mezi sebou mají vztah? Vhodné je tematizovat zejména jejich odlišný vztah k domovu a ke komunitě na rodném sídlišti. Proč Jacek nechce odejít do světa „za lepším“?

V závěru této aktivity, když mají studenti vystihnout vztah obou bratrů jediným slovem, je možné využít metod dramatické výchovy a vytvořit „obraz“. Studenti utvoří dvojice a rozmístí se v prostoru. Dostanou za úkol vytvořit nehybný obraz, který by odrážel vztah obou bratrů. Nejde o to, aby byli strnulí jako na fotografii. Obraz může zachycovat dynamickou situaci, pohyb. V závěru aktivity jednotlivé skupiny předvedou obraz bez slovního komentáře ostatním, a ve společné diskuzi interpretují sdělení, kterým k nim obraz promlouvá.

Z PRACOVNÍHO LISTU PRO STUDENTY:

Oba bratry od sebe dělí přibližně dva roky. Přesto je každý z nich zcela jiný. Zkuste v pár větách vystihnout jejich povahu, výrazné charakterové vlastnosti nebo zvláštnosti v jejich chování.

Tymoteusz je

Jacek je

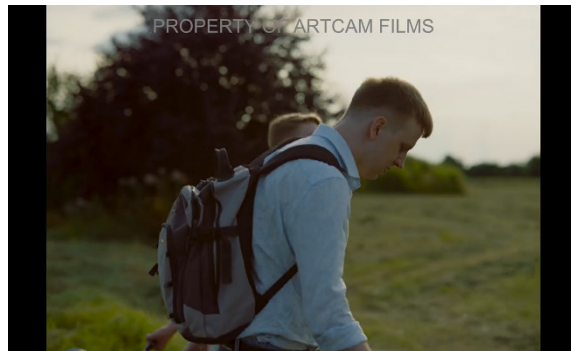
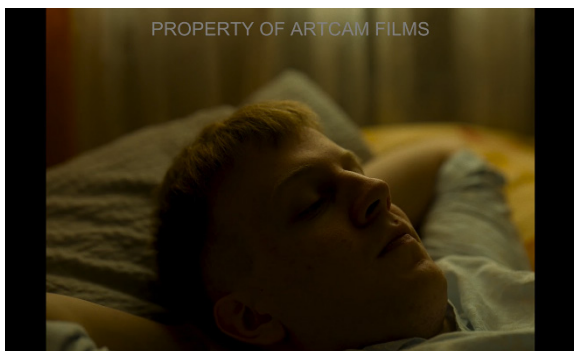

JAKÝ MEZI SEBOU MAJÍ VZTAH? ZKUSTE HO VYSTIHNOUT V JEDNÍM SLOVEM.

Návrat domů

Hlavní postava o svých pocitech ve filmu prakticky nehovoří. Rozpoložení druhých lidí odhadujeme i my podle jejich výrazů a chování v různých situacích. Studenti mohou na základě předložených fotografií nebo dalších vhodně vybraných scén z filmu diskutovat o rozpoložení hlavní postavy. Pocit odcizení, který postava při návratu domů zažívá, dobře navazuje na téma migrace.

ZKUSTE POPSAT, JAK SE CÍTÍ TYMOTEUSZ PO SVÉM NÁVRATU DOMŮ?

JAKÁ SLOVA NEJLÉPE VYSTIHUJÍ JEHO POCITY?

teplo domova

cizinec

strach

naděje

přátelství

smutek

Různé formy migrace

Lidé ze svých domovů odcházejí z různých důvodů. Ty se mění napříč historickými epochami a jednotlivými světadíly. V Evropě vnímáme migraci zejména prostřednictvím válečných uprchlíků a ekonomických migrantů z rozvojových zemí. V posledních měsících pak vlivem války na Ukrajině. Nicméně v případě filmu *Chléb a sůl* se nabízí příležitost k nahlížení tématu migrace z druhé strany. Arabští prodejci jsou ve filmu pod neustálým proudem skrytých i přímých rasistických narážek. Přitom právě Poláci mají jednu z největších diaspor na světě. Polští ekonomičtí migranti, kteří pracovali díky jednotnému unijnímu trhu ve Velké Británii, narazili v rámci Brexitu na množství překážek ze strany úřadů a nevole místních obyvatel, a to přesto, že některá odvětví, zejména zemědělství, na jejich práci stála. Proč jsou migranti tak často negativně vnímáni? Přitom, jak jsme se mohli poučit z vlastních dějin, i Čechoslováci v minulých dekádách často emigrovali do západních zemí. Film nabízí prostor k otevření těchto nelehkých otázek. Kulturní zvyk, nabízet hostům chléb a sůl na znamení přijetí, pak vytváří zajímavý kontrast k tomu, jak jsou ve filmu zobrazováni cizinci v rámci místní komunity.

Z PRACOVNÍHO LISTU PRO STUDENTY:

Poláci mají jednu z nejpočetnějších diaspor: v USA jich žije přes 9 milionů, v Německu 1,5 milionu, v Brazílii 1,5 milionu, v Kanadě a Francii po necelém milionu. Různé formy úniku, odchodu z domova do zahraničí za prací nebo bezpečím jsou opakujícím se motivem v průběhu celého filmu.

Polští dělníci na levandulové farmě v Anglii, arabští prodavači kebabu na malém polském městě? Diskutujte o tom, jak vnímáte obě formy migrace. Jak podle vás vnímají Angličané polské dělníky, a jak Poláci arabské prodavače?

PŘIŠLI BYSTE NA TO, ODKUD VZAL FILM SVŮJ NÁZEV? JAK POSTAVY VE FILMU VYSVĚTLUJÍ KULTURNÍ ZVYK NABÍZET NOVĚ PŘÍCHOZÍM CHLÉB A SŮL?

Budování filmového stylu

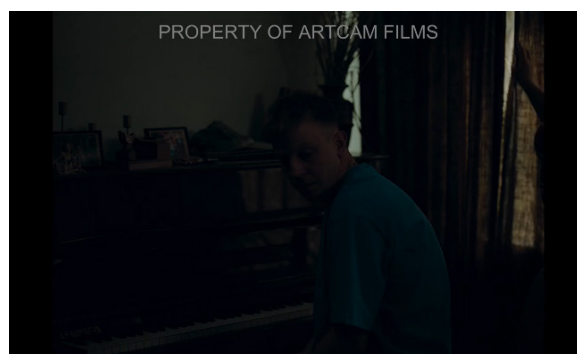
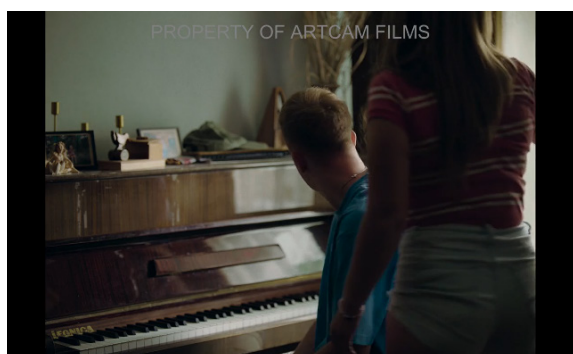
Autoři filmu výrazně pracují s jednotlivými filmovými složkami, a tím vytvářejí styl celého filmu. Ve scéně, kdy hlavní hrdina hraje Chopinovu skladbu místní dívce na klavír, je atmosféra budována několika výrazovými prostředky. Výrazně se na jejím vyznění podílí úvodní příběh, kterým Tymoteusz scénu uvádí. Můžeme tedy mluvit o hereckém projevu, který určuje vyznění scény. Vedle toho zde výraznou roli sehrává hudba, kterou herec interpretuje na klavír. Filmová hudba je v této scéně diegetická, tzn. že její přirozený zdroj se nachází přímo ve snímané realitě a obě postavy ji slyší spolu s diváky. Další výraznou složkou je práce se světlem. Dívka zatahuje závěs, a tím mění světelný charakter scény, který lépe odpovídá atmosféře skladby *Nokturno*. Můžeme si tedy všimnout, že zdánlivě civilní scéna je naplněna vědomými stylistickými volbami, které ovlivňují to, jak ji divák bude vnímat.

Ve druhé scéně z motocyklového závodu si můžeme všimnout výrazně stylizovaného přechodu mezi scénami, kterého filmaři využívají ve filmu opakovaně. Nejprve vidíme detail hliněné pláně a tlumený zvuk motorů. Vzápětí se v obraze objeví driftující závodníci, kteří jsou snímání ve slow motion (zpomaleně). Pohyb v záběru „rozmrzá postupně“ a zvuková stopa zesiluje. Dostáváme se z přechodu mezi scénami opět do reality filmu. Interpretovat tento formální postup není snadné. Můžeme však předpokládat, že je to jedna z cest, jak se filmaři snaží ztvárnit vnitřní rozpoložení hlavního hrdiny, ke kterému se celý příběh upíná.

Z PRACOVNÍHO LISTU PRO STUDENTY:

*To, že film uspěl na významném filmovém festivalu v Benátkách, je dáno také tím, že autoři filmu budovali jeho atmosféru a vyznění pečlivou prací s výrazovými prostředky: ruchy, filmovou hudbou, světlem, délkami záběru, kamerovými úhly atp. Dá se říci, že nic neponechali ve filmu náhodě, i když to tak na první pohled nemusí vypadat. **Zamyslete se.***

JAKÝM ZPŮSOBEM FILMAŘI BUDOVALI ATMOSFÉRU VE SCÉNĚ, KDY HLAVNÍ HRDINA HRAJE CHOPINOVU SKLADBU NOKTURNO?

VŠIMLI JSTE SI NĚČEHO ZAJÍMAVÉHO A NEVŠEDNÍHO VE ZVUKOVÉ SLOŽCE NA ZAČÁTKU SCÉNY S MOTOCYKLOVÝM ZÁVODEM?

